

Documente vechi

pentru istoria nationala Transilvania.

(Urmare.)

Nos Michael Dei gratia Vajvoda Transalpinus *)

Universis hospitibus in oppido Heltha commorantibus e. c. t. quoniam misistis ad nostram Magnificentiam honorabiles, et prudentes viros, videlicet Jacobum Armenum, et Cristellium vestros Ambasiatores, certos confidentia dignos, qui nobis supplicarunt eo modo, quo Dominatio, et Magnificentia nostra ipsorum literas privilegiales, quas de speciali gratia Domini, et Patris nostri Mirche Vajvodae pia memoriae habuerunt Nostro sub nomine redigi faceremus vigore novo

. Et quia justa est petitio, quam petunt a nobis, ideo ipsis probis hominibus de Heltha concessimus imo et condonamus omnes libertates antiquas
 conditione ista: ut ipsi, et eorum homines videlicet Valachi**), cum ipsorum pecudibus aut ovibus in montibus nostris pascere omni tempore, tamquam homines nostri gramira nostra, sylvas, et aquas ipsis libere uti concedimus et frui, et si contingeret nos cum Terra Transilvania habere quaerelas, aut lites, vobiscum volumus observare pacem, et treugam firmam

Datum Agries. Dominica Octavarum Corporis Christi anno ejus 1318. Juon Michael.

Ex collectione; Engeliana edidit Ladislaus Gal in „Nemzeti Társalkodo 1832“ I. p. 396.

N. B. Videndum adhuc, num Engel literas has non edideritne in sua historia Valachiae? Vide eas integras inferius ad. a. 1418 ex C. D. T. II. p. 456—458.

Nos Thomas Vajvoda Transylvanus et Comes de Zonuk praesentium per tenorem significantes quibus expedit Universis. Quod cum anno Domini 1322 in Octavis Paschae in Keresztes una cum Regni Nobilibus, Siculis et Saxonibus ubi Dominus Episcopus Transylvaniensis, et discreti viri de Capitulo intererant, *) Magister Gyegus filius Nicolai, pro se, et pro fratre suo videlicet Jacobo filio Apa adstante nobis significare curavit: quo Comes de Küküllő quasdam Possessiones suas, Almakerik, Keresd, Besse, Felteötéluke, **) Ujfalu, et Rundal ***) cum suis pertinentibus vellet adtrahere seu ampliari ad suum Judicatum. Unde quum nos Dominum Episcopum, ac discretos Viros de Capitulo, et universos Nobiles, Siculos, et Saxones interrogassemus, et praedictae Possessiones in quo Comitatu dignoscantur adjacere, pariter et una voce responderunt: quod a tempore aedificationis Ecclesiae B. Michaelis Archangeli Tranniae praefatae possessiones essent, et fuissent ad Comitatum Albensem †) pertinentes, seu exstantes. Datum in Thorda anno, et termino supra dictis.

*) Comitata.
 **) Hodie Felsendorf hung. Földszin Ct. Alb. Supr.
 ***) Omnes hae possessiones pertinent et hodie ad Ct. Alb. Sup.
 †) Ergo non solum Comitatus Albensis, sed omnes Comitatus in Transilvania instituti fuere a tempore foundationis Episcopatus Albensis Tranniae, i. e. sub S. Stephano I. Rege.

*) I. e. Valachiae.
 **) Valachi de Heltha tenent pacem continuam cum Ppibs Valachiae, et oves suas libere pascuare possunt in montibus Valachiae. —

Originale patenter in pergamento confectum, et emanatum praeferebat a dextra locum sigilli cerae flavae impressi cum annexo vinculo, particula cerae adhuc superexstante. Produxit 1796 familia Bethleniana in Processu Apafiano.

Ex hoc instrumento videre est:

- 1) Praerecensitas possessiones jam tempore aedificatae Ecclesiae Albensis, seu fundati Episcopatus praexsistisse, proinde esse vetustissimas.
- 2) Comitata fuisse in Keresztes 1322 celebrata.
- 3) Differentias metarum inter Comitatus in Dieta fuisse terminatas.

Edidit has literas in „Magazin für Geschichte I. Band. 3. Heft. Cronstadt, 1844, p. 233

Jos. C. Kemény.

Nota nostra. Pe lauga notele Dlui Kemeni se cuvine a mai insemna, ca din acesta si din alte asemena documinte remase din Seculi XIV si XV se vede curatu cumca pe atunci pe natiunile romana si magiara o reprezenta Nobilii seu Boierii loru totu la unu locu si, de „natione hungarica“ qua tali, ca corpu politicu inca totu nu era vorba.

STATUTORIO RELATORIAE

Conventus Lelesziensis quod Fratres Balk, Dragh, et Joannes vi donationalium Mariae Reginae in Dominium Castri Aranyos nemine contradicente introducti habeantur 1383. *)

Excellentissimae Dominae ipsorum Dominae Mariae Dei Gratia Reginae Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Dominicus Praepositus, et Conventus Ecclesiae Sanctae Crucis de Lelesz Orationes in Domino pro ipsius vita, pariterque salute. Litteras Vestrae Serenitatis nobis directas, honore quo decuit recepimus in haec verba. Maria Dei Gratia Regina Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. fidelibus suis Conventui de Lelesz salutem, et gratiam. Dicunt nobis Balk Vajvodae Comitatus Szatmariensis et Dragh, et Joannes Fratres sui, quod ipsi in Dominium cujusdam Castri nostri Aranyos vocati in Districtu de Zilagy habiti, et pertinentiarum ejus

per nos ipsis mediantibus aliis Litteris nostris exinde confectis, sub conditione eisdem expressa nostro bene placito perduran. collati legitime vellent introire super quo fidelitati Vestrae firmiter mandamus, quatenus Vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo pertinentiam Lactrin de Vratur? vel Dominicus de Vasvár altero absente homo noster ad facies praelibati castri, et suarum pertenen. Vicinis, et cometaneis suis universis inibi legitime convocatis, et praesentibus acceden. introducat ipsos in dominium eorundem, statuaturque ipsum Castrum, et pertinentiam ejusdem ipsis Balk Vajvodae, et Fratribus suis, perpetuo possident. si non fuerit contra dictatum, contradictores, vero si qui fuerint, evocet ipsos contra praedictos Balk Vajvodam, et suos Fratres in nostram praesentiam ad terminum comparet. rationem contradictionis eorum reditur. Et post haec totius facti seriem cum nominibus citatorum, si necessum fuerit, et termino assignato nobis fideliter rescribatis. Datum Budae in Festo Resurrectionis. Cr. anno ejusdem Millesimo Tercentesimo, Octuagesimo Tertio. — Nos itaque Mandatis Vestrae Serenitatis satisfacere cupientes, ut tenemur, una cum praedicto Dominico de Vasvár homine Vae Mattis unum ex nobis vlt frem Joannem Praesbiterum ad statutuonem praedictam Castri Aranyos et pertinentiam ejusdem faciendam pro Testimonio transmisimus. Qui demum exin ad nos reversi, nobis uniformiter retulerunt. Quod ipsi Die Dominico primo ante festum Beati Georgii Martyris, nunc proxime elapsum, et aliis diebus subsequentibus ad id aptis ad facies proscripti Castri Aranyos et ejus pertinentiam Universis Vicinis, et cometaneis earundem inibi legitime convocatis, et eisdem praesentibus accessisset ubi memoratos Balk Vajvodam, et fratres suos in Dominium pdicti Castri, et pertinentiarum ejusdem juxta pmissam Vrae Mattis collationem introducendo castrum, eundem simul cum quibus libet suis pertinentiis ejusdem Balk Vajvodae, et suis Fratribus, sub eadem conditione ut praefere. in aliis Litteris Vrae Celsitudinibus conscripta, et expressa perpetuo statuissent, possiden, tenen, et babendas, nullo contradictore penitus inibi apparen? Datum in festo Ascensionis Domini anno supradicto.

*) Documentu de mare insemnatate, in data ce vomu considera, ca Vaivodii, adica supremi comites Balcu, Dragu si Joanu au fostu romani. —

UNU CERCULARIU EPISCOPESCU DIN BLASIU

ce ne cadîu la mana, ne grabimu alu publica, cu atatu măi vertosu, cu catu ca elu intre altele ne aduce si imbucuratórea si de multu dorit'a scire despre essirea la lumina a Gramaticei limbei romane de D. Canonicu si literatoru Timoteu Cipariu. O scire ce credemu, ca o va cuprinde verucare romanu cu braciile deschise. Cerculariulu suna asia:*)

Onoratu in Christosu Frate! Inaltulu C. R. Guberniu preiu decretu de 9 sept. a. c. Nro. 12474/1636 demanda a se face cunoscutu acestui Cleru, cumca fia-seecare parocu au administratoriu de parochia, intru a carui jurisdictiune se afla luvalidi militari, numai de catu dupa moartea unui cá acest'a are indetorire a provocá pre cei măi de aproape ai repausatului cá fara intardiare se stramita documentele patentale sau de reserva impreuna cu atestatulu parocului despre moartea invalidului la acea Comanda asentatoria, de carea repausatulu s'a tienutu in loculu locuientiei sale celei mai de preurma.

De ora ce inse s'a observatu, ca Parochii nostri insemuandu diua mortei in Atesta ele despre repausare de multe ori nu adaugu dupa care calendariu are de a se intielege, sii nostri sunt provocai preiu acest'a, cá in dandele numite Atestate tot de un'a cu multa luare amente se insemneze si Calendariulu dupa care scrie, celu vechiu au celu nou?

Mai incolo se face cunoscutu, cumca pe 1. Januariu dupa Calendariulu nostru a anului urmatoriu 1854, eara se va deschide cursulu Scholasticescu pentru invetiarea Moralisteloru; deunde Fr. Voastre tiese renduesce, ca a) numai pre Parochii pure vacante, si ne qualificate de Clerici, si b) numai de acei Teneri la acestu Cursu se commendi cari au absolvatu macaru Gymnasiulu de josu, adeca: Syntaxulu, si au avutu purtare morale, eare pe alte Parochii, si alti Barbati nici decum nu; — c) exceptiunile cari si unde va pofiti lips'a in privint'a aceasta a se face, se voru judecá aici la Scaunu; d) Primindii la acestu Cursu Tineri se fia provediuti cu Littere passuale dela Officiurile Commissariale concernente, precum si cu carti noue de Schola dela Tipografia de aici comparande. —

In urma facemu cunoscutu, cumcá Rm. D. Canonicu Tim. Cipariu la indemnulu nostru s'a determinatu a dá la lumina Gramatec'a limbei roma-

nesci de sepe lucrata in limb'a romanescă cu tipariulu diecesanu suptu titlu: Elemente de Gramatec'a limbei Romanesci cu respectu la dialecte dupa usulu provincioloru de acum si documentele cele mai vechi. Cartea va stá cá dein 12 cole in 8, tiparita pre chartia alba fina de tipariu si cu litere noue. Pretiulu unui exemplariu legatu in chartia, inainte platitu e 1 fl. m. c. Punerea suptu tipariu se va incepe cu inceputulu lui Januariu, anului venitoriu. Doritorii a avé acésta carte sunt provocati a tramite banii in scrisori francate pre posta, séu almentrea pan' la acelu terminu, de ora ce intentiunea autoriului este numai atate esemplaria a tipari, cáte se voru pofiti pan'la acelu terminu.

Recomendamu insa si Biblioteca manualis Ecclesiae patrum, auctore D. Pet. Jos. Tricaletio in 9 tomi, ce se tiparesce in Poseniu, pentru care dupa insciencia diumatate pretiulu se va plati cu primirea tomului IV, éra cealalta diumatate cu primirea al celui al IX, si seva determiná dupa incheierea subscriptiunei dela 16 pana la 4 fl. m. c., dupa cum adeca se voru aflá mai pucini sau mai multi dupa o scala, eare pentru lungime aici nu se pote impartasi, ei suscriitoriloru se va face cunoscuta cu tramiterea tomului a IV.

Care etc. Blasiu, 15/3. Nov. 1853. Sub. Eppu.

ELEFANTELE INDICU.

(Natural-istoricu vedi si Nr. 15.)

Nainte de aflarea pulberei de pusca se indehuintiau Elefantii de catra poporale Asiei, si Africei in resbelle, si din tempuri nepomanite s'au sierhitu regii din Ceylon, Pegu, si Aracanu, spre aestu scopu cu densii. Adeca le legau sabii голе (fara manunchiu, si teocu) la flitu, si pe spate le asiediau castele mici de lemnu, in cari se aflau cate 5—6 persone cu sageti s. a. arme provediuti. Daru Grecii, si Romani au aflatu numai de catu firea acestoru luptatori infricosiati; ei le deschideau sirurile sale, ca se treaca, si dupa acea si — si intorceau armele asupra celoru ce i condusesse. Eara dupa ce armele de focu s'au facutu elementele bataliei, si instrumentele principali ale resipitiunei, Elefantii, carii atatu de sgomotu, catu si de facu se infiora, au devenitu a fi' mai multu periculosi, decatu folositori in resbeluri. Intr'acea unii regi indiani inarméza totusi Elefanti in bataliele sale. In Cochin, si alte parti din Malabar, se suia tot

*) Intocma. — R.

Juptatorii, carii nu se batu pedestri, pe Elefanti; acésta se 'ntempla si in Fonkin, Siam, si Regu, unde armele de focu, suntu numai pucinu cunoscute. Conducatoriulu siede cu cracii (cruribus) pe grumazii Elefantelni, éra ceialalti consoci de lupta siedu ori stau pe cel'alte parti ale trupului. Ei facu un sierbitiu de frunte si la trecerea riuilor, carandu in spate bagagiile; si decumva aceste apasa mai multi centenari, atunci conducatorii acatia de ei o funia lunga, si militii tienenduse de ea in nota, séu se tragu de catra Elefanti pána dincolo. In batalia le leaga lantiuri de feru grele de flitu, care cu atata iutiéla le 'nverteseu, incatu nici un inamicu nu cutéza a se apropiá de densii. Uuu altu folosu celu aducu aceste animala in atacuri stá intr'acea, cá portile dela cetati incuiate, si aperate le deschidu cu puterea; care scopu silu ajungu densii aruncanduse cu partea diu dereptu a trupului intr'ensele, le spargu cu puterea greutatei celei mari, si facu locu de a 'ntra in laíntru; asta cutediare vrendu cetatianii a o impedecá, au datina a bate cuie lungi in porti in tipu de aparare.

De 5 seculi nu s'au mai vediutu prin Egiptu Elefanti turniferi. Cu pucini ani mai nainte a sositu unulu in Cairo, carele era destinatu pentru Pasia din Egiptu. Acestu Elefante ca de 9 urme innaltu, purtá unu turnu de 24' in naltime, care erá intregu de abanosu (un soi de lemn) cu cuie de argintu massive, si cu ferecature de bronzu intaritu; intrensulu puteau intrá catu de comodu 25 persone, si avea una chilia osebita pentru conducatoriu cu una varta, (locu innaltiatu pentru osservare).

Dintre Europeni Marele Alessandru a fostu celu anteu carele a cutediatu pe acestu pomposu animale a se calari: Prin trensulu s'au adusu cativa Elefanti in Grecia, remasitiile acestora, au fostu cu buna sáma aceia (Elefanti), pe carii mai tardiu Pirhu iau indebuintiatu in resbelulu seu avutu cu Romanii, si cu carii Curiu sau intorsu in Triumfú in cetatea imperiale (Roma). Auibale inca a trecutú Elefanti preste Alpi in Italia.

Elefantele 'si apera, incatu pote mai tare nasulu séu flitulu seu celu lungu, a nu si lu pune in periculu, fiindca acesta e forte seimitoriu. Acesta se pare a fi singuru instrumentulu, care pre densu lu provide cu nutretiu; de se templa ca se orbésca cu acest'a se sierbesco, si se 'ndirepta ca se nu cadia in vreo gropa, séu se nu dea preste alte pericle. Barbatoii inse se paru a se 'ncredintiá mai multu

fldisiloru sei, carii la unii sunt forte mari; candu facu densii vreo agresione asupra unui tigride, numai de catu ingenunchia si nesuescu al strapunge cu fldisii; care modru de agresione se vede a fi cu totulu naturale. Decumva loru le ar lipsi fldisii, atunci pucina sperantia aru poté se aiba despre bunulu efeptu al luptei sale, pentru ca Elefantii sunt cea mai mare parte tare fricosi, si cauta mai bucurosi a incungiurá cért'a, decatu a se demite la dens'a; aceasta inse nu jace in ceva marinimitate, precum intarescu unii, ei in natur'a cea sfi-tiosa a acestoru animala.

Cumca Elefantii adusi in furia devinu periculosi, se probéza destulu prin urmatoriulu esemplu: U societate de venatori surprinde intr'un locu largu, in apropierea unui tufariu de spini, desu, doi Elefanti, unu barbatusiu, si u femeiusca. Animalile cautau a se ascunde in desime, si barbatusiulu macarca au fostu nimeritu cu cateva glontiuri, disparu numai de catu din naintea ochiloru aprigiloru venatori; dar femeiusc'a fiind mai greu ranita n'a pututu cu aseminea iutime se se departa, asia catu venatorii, cari-i taia sera calea, stáu acum gata se o obore de totu diosu, candu deodata sare barbatusiulu cu cea mai mare furia, deande se ascunsese, si cu un urlétu infricosiatu navalesce asupra inimiciloru sei venatori. Acestu spectaclu atatu a fostu de infioratoriu, catu toti in cea mai mare iutiéla au incalecatu pe cai, si cu fug'a si au mantuitu vietia; singuru numai Cobus Clopper, carele mai pre urma-si descarcase arm'a asupra Elefantelui, si acum de nou voiá se si-o impla, nu poté incalecá cu destula iutime. Pe elu lu alese dar Elefantele de práda, navali asupra lui, 'lu culca pe nefericitulu cu o lovitura a flitului de pamentu, se sui pe densulu, fara de ai pasá ceva de calu-i, pe care inca-lu alungá; 'si-implantá cumplitii sei fldisi in tropulu bietului omu, 'lu-lati cu tentavele sale pitioare, dupa acea lu-radicá cu flitulu, si lu asverli susu in aeru. Dupa ce siau plinitu intr'estu tipu rancorea, a alergatu la soci'a sa, a dragostit'o cu compatimire, si o a facutu ca se i tréca intristarea, din glontiele venatoriloru provenita. Acestia inse coadunanduse éراسi au inceputu de nou ai agredá, si cu mai bunu successu ca dinteiu, in urm'a careia, si-au aflatu ambii Elefanti mormentulu in prenumit'a desime.

In Indostania prindu pe Elefanti in ciredi intregi cu o maiestria si iscusintia admiravera; despre care de alta data.

НЕОЛОГИЗМА.

III.

Noi нъ не дѣлѣмъ нечї дѣлѣмъ дѣлѣмъ ачесте дѣлѣмъ, дакъ нъ ведемъ не мѣлѣмъ а ешї ла лѣме къ фабрикѣе ка челе де сѣс; дакъ нъ ведемъ не знїї скѣлѣмъ асѣра скрїптѣреї, асѣра дерегѣторїеї, асѣра дѣлѣмъ чїзнеї, сѣнт претест къ нъ-е формате дела нартечїнїа дѣлѣмъ асѣра; ва азїрѣмъ не знѣл ворвїнд кїар шї асѣра Нацїзнеї, врѣнд сѣ-ї дѣе дрѣмѣл, шї сѣ ашезе дѣ локѣл еї пѣскѣчїзне пентрѣкъ нартечїнїа дѣлѣмъ асѣра ѓ ѓ нѣмаї пѣскѣт. Аша, неам сїмѣт дѣлѣмъ а анѣра къ тѣте пѣтерїе ачесте нѣме фрѣтѣсе кѣрор тот рѣмѣнѣл се дѣлѣмъ. Анѣра реа пѣстрѣ есге фѣрте сїмѣл; шї дакъ пентрѣ чеї дѣлѣмъ ар фї сѣперѣлѣ, нѣ стрїкъ пентрѣ тїперї а о маї ренѣдї.

Рѣмѣнї аз дѣбѣ формате де нартечїнїа ла зѣ тѣре нѣмер де верѣе, ла ателе треї формате. Ла зѣле верѣе сѣнт дѣ зс шї асѣлѣ дѣме формате; ла челе маї мѣлѣе верѣе нѣмаї о формате маї есге дѣ зс ка нартечїнїа, челемѣле дѣме ла маї аѣлї прїп кѣрѣле веї, шї маї асѣл дѣ кѣлѣтеле дерїватїе. Кѣрѣле веї зїк: іо ам фант, фѣнторїа; пої чештї дѣлѣмъ, нѣрѣсїрѣмъ ачестѣ формате де нартечїнїа мѣлѣмъ дѣме къ фѣкѣт, ма нѣ нѣрѣсїрѣмъ фантѣ, фѣнтѣра, нечї къ ле вѣмъ нѣрѣсїрѣмъ; зїчѣмъ ам нѣскѣт, нѣ ам пат, шї тотѣшї зїкъ вѣлѣдѣнї пат (ка сѣвѣсѣнтїв), шї зїчѣе тѣтѣ лѣмеа патѣрѣ, нацїзне, шї чїне ва нѣтѣ сѣверї нѣскѣтѣра шї нѣскѣчїзнеа кѣтѣрѣа; аної зїчѣмъ шї фрїпт шї фрїптѣрѣ, шї копт, коптѣрѣ; ам зѣс, шї тотѣшї зѣт, зѣтѣрѣ, шї зѣсѣрѣ; ам стрїнс, шї тотѣшї стрїнтѣрѣ, стрїнтѣрїѣ, стрїнсѣрѣ, стрїнгѣторїа; тѣре, тѣрт, тѣртѣ, тѣртїе, тѣркѣтѣрїѣ; дїрес, шї тотѣшї дїрѣнт, дрѣнтѣе, дерегѣторїа; інфїнт, сѣпт; вїс къ тѣте къ зїчѣмъ вѣзѣт шї вѣсѣт; нѣлѣторїа шї нѣлѣторїа (дела рѣнїту), нѣсѣчїзне (дела рѣсїту), шї нѣ нѣсѣрїѣ, нечї нѣшїзне (дела нѣс). Інѣс къд ам фїнї, асѣлѣмъ дѣлѣмъ тѣте? Еакъ дарѣ къ че кѣ-вѣжт зїчѣмъ дѣлѣмъ, дѣлѣмъ чїзне, дѣлѣмъ лѣгѣторїа, лѣпт, лѣнчїзне, лѣптѣрїѣ, лѣнтѣрѣ, прѣлѣнчїзне шї алѣе мѣлѣе асѣмїне, аз тѣте къ нартечїнїа де тѣте зїлѣе ѓ кѣлѣс, дѣлѣмъ, лѣс: одѣтѣ ва фї фѣст дѣлѣмъ, лѣпт, вѣлѣнт, шї асѣлѣмъ дѣлѣмъ ѓ вїне шї аша ла лѣмѣл сѣлѣ.

Маї асѣлѣмъ ла ачестеа, къ тѣтѣ лѣмеа зїчѣе кѣлѣмъ дѣлѣмъ, кѣлѣмъ, нѣлѣмъ, нѣлѣмъ тѣ-тѣкѣ асѣлѣмъ нѣ маї зїчѣмъ кѣлѣмъ дѣлѣмъ, кѣлѣмъ, шї нѣмаї асѣл дѣлѣмъ нѣлѣмъ къ нѣлѣмъ. Пентрѣкъ нѣлѣмъ формате орїдїнарїе, сѣ арѣлѣмъ асѣл шї дерїватїе ле че не аѣ маї рѣмѣс? сѣ арѣлѣмъ шї кѣлѣмъ, сѣ арѣлѣмъ шї дѣлѣмъ чїзнеа, колѣнчїзнеа, скрїптѣра? аѣ нѣр фї маї вїне а рѣсѣтѣре кїар шї не челе нѣлѣмъ зѣде асѣл лїксѣ, шї аѣ лѣк? Кѣтѣ формате шї кѣлѣмъ нѣлѣмъ нѣмаї дѣлѣмъ се тѣдѣсѣрѣ кѣрѣле вѣсѣрїчѣштї, кѣтѣ вѣмъ фї нѣлѣмъ де маї нѣлѣмъ?

Не веї арѣлѣмъ нѣме: дакъ ѓ вїне сѣрїнсѣрѣ, дѣлѣмъ сѣрѣ, кѣтѣ сѣ фї вїне шї кѣлѣсѣрѣ; ѓрѣ пої вѣ маї рѣнѣдїмъ къ сѣрїнсѣрѣ, дѣлѣмъ сѣрѣ ѓ прѣвїне, шї тотѣшї кѣлѣсѣра шї сѣрїсѣра ѓ нѣсѣверїѣ дѣ лѣк де кѣлѣнтѣрѣ шї сѣрїптѣрѣ: сѣлѣ пентрѣкъ формате сѣрѣ дѣ зѣле дѣлѣмъ ар фї о формате фѣрѣ оїент, шї прїп зѣмѣре зѣсѣл о рѣїѣнтѣ ка сѣперѣлѣ: сѣлѣ къ о сѣлѣнѣшѣе къ алѣе формате маї асѣлѣмъ лѣлїлор лїмѣеї. Не веї імѣнѣа дѣлѣмъ сѣлѣмъ; ѓрѣ пої вѣмъ рѣсѣнѣде къ атѣлѣ сѣнтѣмъ де дѣлѣмъ сѣлѣмъ шї лѣлїка лїмѣеї нѣстрѣе шї а тѣтѣрѣор лїмѣелор дїп лѣмеа ачѣста. Аша ѓ лѣлїка лїмѣелор оменѣштї, кѣрїѣсѣ, кѣрїдїѣсѣ, фѣлѣе де зѣ рїгорїсѣт дѣлѣмъ зѣреке, чѣрѣлїкѣс шї монѣтѣор, рїде де ел, лѣлѣмъ дѣлѣмъ а формате лїмѣа къ о варїетѣте, дакъ вѣрѣдї асѣсѣ дѣлѣмъ сѣлѣмъ, кѣре дѣсѣ арѣ шї еа лѣлїе саде ін фїлѣкѣре лїмѣеї, шї кѣре сїлѣгѣрѣ прѣдѣче арѣмонїѣсѣл кѣнѣрт, шї дѣлѣмъ лїмѣеї. Ачѣстѣ лѣлїкѣ, сѣлѣ сѣ зїчѣмъ ачесте варїетѣдї, ачесте інкѣлѣсѣнѣде, шї дѣ лїмѣа нѣстрѣе дѣлѣмъ аѣ лѣлїе лор анѣлїте; пої нїлїкъ нѣвѣмъ де а маї асѣлѣмъ чї нѣмаї де а аплѣка дѣлѣмъ зѣ методѣ асѣлѣмъ ачелор лѣлї дѣлїнѣге; інтрѣдѣкѣторїа де формате сѣлѣ кѣлѣмъ нѣлѣмъ не ачеле лѣлї але лѣлїчѣеї лїмѣеї нѣстрѣе, сѣлѣ чеї че нѣ ле аплѣкѣ дѣлѣмъ сїрѣтѣлѣ еї, сѣлѣ дѣлѣмъ нѣрїкѣлѣшї, пентрѣкъ дѣлѣмъ дѣлѣмъ о аналѣдїѣ дѣлѣмъ гѣрїѣ, тѣркъ къ вѣдѣреа аналѣдїа лїмѣеї чеа фїлѣсѣфїкѣ чеа асѣлѣмъ.

Ін зѣлѣторїа артїкѣлѣ вѣмъ ворѣ дѣсѣре формате вїл, вѣр.

ДЕСПРЕ ВІТЕ МАРІ КОРНѢТЕ.

(Брѣмѣре.)

О ф т і к а. Шї вїтеле марї корнѣте нѣлѣ-мѣсѣ де оѣтїѣ. Ачѣстѣ вѣлѣ дѣчѣне ла дѣлѣмъ

кз зп фюр де фрігарі, пе зрмъ віне кате одатъ кз о кядаръ таре ші о тзсъ таре дп сеѣ. Віта ресѣолъ ізте маі кз сѣмъ дѣмъ че а пжикат. Кжнд пзпе чіне-ва тжпа ла ініма лор (адікъ, ла свѣдѣра пічорѣлѣ стжнг де дін пайнте) сімте кз вате кз о таре ізцѣлъ. Маі пе зрмъ віта перде поѣта де тжнкаре, пзтаі ржнегъ. Ді іесе о пзтѣре дін гъръ. Гѣра, лімба ші пѣрле сѣлт фіервінці ші зскате, дпсъ маі пе зрмъ есѣ дін нас піште пзчї ліпїчішї ка копѣра. Кжнд дар о вігъ волнавъ де ачѣстъ бѣлъ аре зрмътѣреле семне дп-презнате адекъ: каде дін пічѣре, рѣсѣолъ грѣш, тѣшеште неконтенїт, ді есе пзтѣре дін гъръ, лімба ді есте фіервінте ші дін нас кѣрѣ пзчї зрѣдї, атзпчї пѣгрешїт кз тѣре; дар кжнд пз сѣлт дппрезнате тѣте ачесте семне, атзпчї віта пѣте съ скапе.

Прїчина бѣлеї.

Ачѣстъ бѣлъ провіне дін скїмѣареа прїпїтъ а тїпнѣлѣ, адекъ кжнд дѣпе о варъ зскатъ ші клѣдѣрѣсѣ віне дудатъ о тѣшнѣ фрігарѣсѣ ші плѣісѣ; асеменеа се волнѣвек кітеле де ачѣстъ бѣлъ кжнд есѣ іарпа дїптр'зп кошар каад афаръ дп аер кжнд е фріг ші змед; дар ші ѣерѣл аде де дїмїнедѣ пѣте съ прїчїнѣсѣкъ вітедор ачѣстъ бѣлъ. Ачѣстъ бѣлъ есте фѣрте ізте ші прїпїтъ ші чере кѣржнд ажѣтор.

Тѣмъдѣіреа.

Есте де чеа маі таре треввінѣ а лѣса вітеї сжпѣе дін вжпа гжгѣлѣ адекъ ка треї пѣлъ ла патрѣ літре ла зп воѣ (ка ла доѣ пжлъ ла треї літре ла о вакъ ші ка ла зна пжлъ ла доѣ літре ла зп відел). Ачѣстъ лзаре де сжпѣе пѣте съ се репетеѣе де треї пжлъ ла патрѣ орї, ші кіар ші де чїпчї орї дп челе д'жнтжїѣ 48 де чѣсѣрї, дака чере треввінѣа, адекъ кжнд сжпѣеле словозїт дін вжлп есте грѣс, ші аре сѣс о пелїдѣ галвепъ саѣ ченѣшіе грасъ ка слѣпїа; дар кжнд сжпѣеле словозїт есте свѣдїре, апос ші пз се дпкѣгъ де лок, атзпчї пз маі тревѣе словозїт сжпѣе, кѣчї пѣте фї вѣтѣшѣтор. Дѣпъ ачѣеа съ се трагъ вітеї прїпїтелеа піептѣлѣ о паяглїкъ каре ва фї зпсъ кз алїфїе де гжндѣчѣї (гжндѣчѣї пісадї, фѣкѣт праф шї аместекат кз грѣсіме де порк) саѣ кз алїфїе де ардеї (ардеї рошѣ пісат шї аместекат кз зпт). Тот д'одатъ съ се фѣрѣвъ тѣрѣѣе дп апъ ші фїнд фіервінте съ о пѣе дптр'о траїстъ ші с'о атѣрне ла пасѣл вітеї челеї волнаѣе, ка авѣрѣл каад сѣ'ї іптре дп нас. Пе лжогъ ачѣста, съ се маі фѣрѣвъ

шї о літръ де рѣдѣчїпъ де палѣвъ дп о ока шї жѣмътате де апъ ка сѣ рѣшѣе о ока (кѣпѣ) шї сѣ се ваѣе дпзѣптрѣ оут пжлъ ла зече драмѣрї сїдїтрѣ шї патрѣ пжлъ ла чїпчї лінгѣрї де тїере, сѣ се пдса вітеї ка сѣ веа дїптр'ачѣстъ вѣзѣгѣрѣ де тре жпъ ла патрѣ орї пе зі кѣте а патра парте.

Треѣѣе дпсъ съ аѣлогѣт, кз ачестор віте волнаѣе пз тревѣе дат фжп зскат шї таре, чї пз-маї пѣдїне тѣрѣѣе фіерте дп апъ саѣ маі віне аместекате кз тїере каре ле ва дпмѣтерпїчї оарешї. чеѣа. Пентрѣ вѣзт іар зеатъ де терѣѣе каадъ дпдѣлчїтъ кз чеѣа тїере; дар дп тоате дїмїнедїле есте віне а да вітеї волнаѣе зп хапѣ фѣкѣт де пѣсе драмѣрї праф де пѣчїоасъ аместекатѣ кз тїере; асеменеа есте віне съ се фѣарѣвъ доѣ літре де верѣ зппрезпъ кз о лінгѣрѣ де сок шї кз треї лінгѣрї де тїере, дін каре съ се деѣ кѣте жѣмътате дїмїнеѣа шї жѣмътате сеара ла віта волнавъ пжлъ лѣнд ді ва трече тѣсеа, Асеменеа есте вѣпъ шї докторїа зрмътѣоаре: съ се іа ка ла 50 драмѣрї праф де сѣмъпдѣ де апасѣн, 25 драмѣрї праф де пѣчїоасъ, ка о літръ де кран рѣсар (пісат) шї сѣ се аместече тоате кз тїере кѣтѣ ва фї де треввінѣе ка сѣ се факъ ка зп фѣл де маїзп, дін каре дїмїнеѣа шї сеара лѣндѣ-се кѣте о лінгѣрѣ де тасъ, се се зогъ лімба вітеї. Кз тоате ачестеа дпсъ, де шї ва зчѣене віта сѣ се сѣрѣвенеаскъ, тот тревѣе пѣзїтъ ка сѣ менїпче фжп кѣрат шї фѣрѣ праф; деачѣеа фжнѣл тревѣе віне кѣрѣдїт де праф прїпївѣтаеа кз вастѣпѣл а-стропїтѣ кз апъ сератъ.

Ганптрена (каркінома) лімѣеї.

Вїтеле тарї корнѣте (прекѣт шї калї) сѣлт сѣпѣсе ла ачѣастъ воалъ,

Семпеле сѣнт: о вѣшїкъ саѣ о патъ алѣвъ пе лімѣвъ саѣ пе амїндѣоѣ латѣрїле еї; песте пѣдїп дп локѣл вѣшїчѣї се веде о рапъ дескїсѣ каре тѣ-пѣнкъ лімба тот терез пжлъ каде. Ачѣста се дптімѣлъ маі кз сеамъ кжнд чїне-ва воїнд а пѣпе чеѣа докторїе пе о асеменеа лімѣвъ волнавъ, о траѣе афаръ кз тѣла саѣ к'зп їнстрѣмент, атзпчї лімба се рѣпе. Де пзлте орї ачѣстъ воалъ пѣ есте прїтежїдїоасъ шї рана лімѣї сѣ вїндекъ, дар кѣте одатъ рана крѣште пѣпчѣетат, се гангрѣнеште дп кѣт докторѣд пїерѣе лімба шї тоаре. Прїчина ачѣстѣї воале дпкъ пѣ е кѣноскѣтѣ віне.

Вїндекареа.

Еа дпсъ есте зшоаръ, адекъ: сѣ се разъ рана кз зп кѣдїт віне пжлъ віне сѣпѣе шї се пѣе атзпчї пе дѣпса апъ сератъ аместекатъ кз одет.

Д а т в л а .

Ачеаста се дитъшплъ ми преа дес ла воїи чеї граші іарна кьнд есѣ дн фрїг асаръ дїп кошаре преа калде, маї кѣ сеамъ внде се дїнѣ маї тѣлцї вої адвпацї ла вїѣ локѣ, каре фаче ка аерѣла дн каре стаѣ се фїе несѣнѣтос. Кьнд асемenea вої сьлѣт анѣкацї де дамвля, орї кѣ кад дндатъ жос саѣ ретѣн парализацї (днцененїцї) ла нїчїоареле де д'їндърѣт, атѣнчї довітокѣла нѣ поате сѣ стеа не нїчїоареле де д'їндърѣт шї кьнд е кѣкат нѣ поате сѣ се скоале.

Днсь кїар шї ла воїи шї вачїлѣ челе фоарте славе кьнд д'одатъ лї се дѣ преа тѣлѣт пѣтрещѣ. Ачеастъ скїонѣваре прїпїтѣ а траївлї лор поате сѣ ле адѣкѣ дамвля.

Мїжлокѣла д'а пѣзї вїтеле де ачеастъ воалъ їзте есте ка сѣ дїе чїне-ва кошареле вїне аерїсїте шї рекороасе, шї іарншї кьнд чїне-ва кѣтїзѣрѣ вїте фоарте славе шї вреаѣ сѣ ле днграше, се нѣ ле ea д'одатъ чї днчет днчет о хранѣ маї вѣнѣ, шї дака сьлѣт фоарте сїндероасе сѣ ле ласе сьнѣе дїп вїне нѣшаї де кѣт кьнд на ведеа кѣ вїтеле се сїптѣ ѣгрешпате шї кѣ вїтеле канѣлѣї, каре поартѣ сьнѣеле, сьлѣт днфлате.

Дар дакѣ дамвля днтр'адевѣр а атакат пе вр'о вїтѣ, тревѣе сѣ і се словоазѣ тѣлѣт сьнѣе (о ока пѣлѣ ла одатъ, доѣ, де доѣ пѣлѣ ла треї орї дн 24 де чеасрї); сѣ се тоарне анѣ рече не канѣ шї се іа о тѣнѣ де тѣтѣн каре сѣ се феарѣвѣ дн анѣ шї сѣ се аместече аколо ка о тѣнѣ де саре шї сѣ се факѣ дїнтр'ачеаста вн клїстїр; дар шї о павтлїкѣ есте де фолос кьнд есте нѣсѣ не шалеле вїтеї волпаве.

С к і о п ѣ т а р е .

Тревѣе се фачет деосевїре днгре дамвлале дн каре вїта есте деапѣнѣ не нїчїоареле де д'їндърѣт шї днгре скїонѣтареа ла каре вїта асеме-nea нѣ поате сѣ стеа шї сѣ зѣвле вїне не нїчїоареле де д'їндърѣт; кѣчї чеа д'а доѣа воалъ провїне маї тот д'азна дїп ловїтѣрѣ, саѣ кьнд вїта дншї скрѣнтеште нїчїоареле, не кьнд чеа д'їнтѣїѣ, фелѣла де дененїе че аре ії вїне дїп о воалъ дїп нѣвнтрѣ. Де ачеа ла дененїе де дамвля нїчї одатъ нѣ се веде нїчї вн лок днфлат не нїчїоаре, не кьнд ла скїонѣтаре прїп ловїтѣрѣ сѣѣ скрїптїтѣрѣ есте тот д'азна вн лок днфлат. внде вїта аре дѣрере кьнд чїне-ва нѣне тѣпа не аколо; апої ла дамвля, вїта нѣне вїне нїчїо-

рѣла не пѣтѣнт шїла шї дїне цанѣлѣ неплѣдїосѣ ла ценѣнїї, дар скїонѣнѣтѣ кьнд зѣвлѣ не дѣлсѣла, не кьнд дѣне ловїтѣре саѣ скрїптїтѣрѣ вїта нѣ есте дн старе а нѣне нїчїорѣла дрепт не нешѣнт.

Вїндекареа скїонѣтѣрїї дїп прїчїна ловїреї саѣ скрїптїтѣрѣї се фаче дн кїнѣла вртѣтор: локѣла каре есте днфлат, тревѣе сьлѣлат адеcea орї кѣ анѣ рече шї де треї орї не зї фрекат кѣ сьпїрт де сьнѣн (сьнѣн тонїт дн ракїѣ таре), дар мї сьпїртѣла де камфор (камфор тонїт дн сьпїрт) есте вѣн пентрѣ ачеаста; дар дака днчене вн нїчїор доѣѣ че аѣ фост скрїптїте, а се сьлѣї шї а перде дїп карне, сѣ се зїгѣ адеce орї кѣ внт де тер-пентїн аместекат кѣ внт де їнѣ.

Б о а л а з н г і і л о р .

Ла ачеастъ воалъ вїтеле іарншї скїонѣтѣ шї нѣ пот сѣ зѣвле: днсь прїчїна ачестеї скїонѣтѣрї ачї есте о їнфламацие каре се фаче ла зп-гїїле (конїтеле) вїтелор, шї каре фаче аколо копѣрѣ дн кѣт ла амѣндоѣ пѣрдїле конїтелор саѣ дн крѣнѣтѣрїїле лор ла амѣндоѣ конїтеле се факѣ нїште рѣнї пѣтрѣде, дн каре кьнд вїта зѣвлѣ, днтрѣ аколо нїсїнѣ шї петрїшѣ каре тѣреск дѣререа шї де ачеа вїта скїонѣте шї нѣ поате зѣвля. Апої кьнд днпїнтеаѣ воала маї тѣлѣт, кадѣ зїгїїле кѣ тотѣла шї вїта сѣ прѣнѣ-деште. Ачеагѣ воалъ есте де тѣлѣте орї епїде-мїкѣ, адекѣ тѣлѣте вїте дїнтр'ѣн сат мї кїар дїн-тр'о царѣ се волпѣвек де ачесте воале.

(Ва зрѣма.)

ВЕНЕЛІѢ ШИ НЪФРАМА.

I.

Фостѣї, фостѣї вѣн Крѣншорѣ,
Тїнѣрѣїї, нѣндрѣ фенїорѣ,
Кемѣ е врадѣлѣ кодрїлорѣ
Сѣсѣї, не вѣрѣлѣлѣ тѣнцїлорѣ;
De sodie шї аѣ лѣатѣ
О конїлѣ дїп чѣлѣ сатѣ,
Конїлїда ротѣнѣкѣцѣ
Тодї венїлїлорѣ дрѣгѣцѣ,
Кемѣ е влоареа кѣмпѣлѣї
Ла лѣмїна соарелїї!
Еатѣ лѣї кѣ 'ї аѣ венїтѣ
Карте тѣре 'ї аѣ сѣсїтѣ

Дн тавъре de porniță,
 Ши елѣ жалникѣ аѣ греитѣ:
 „— Драга mea, свѣлетълѣ шеѣ!
 Цине, тѣ, инелълѣ теѣ;
 Пъне'лѣ дн децетълѣ теѣ.
 Къндѣ инелъ-а рѣцини,
 Съ штиї, драгѣ, к' оїѣ мѣри!“
 Еа дін гъръ-ашаї гърї:
 „— Nădă нафрата de тѣтасъ,
 Не марцині кѣ аврѣ трасъ.
 Къндѣ аврѣлѣ с'а тоні,
 Съ штиї драгѣ, к' оїѣ мѣри;“
 Елѣ пе калѣ с'аѣ арѣкатѣ
 Ши пе дрѣтѣ лѣнгѣ с'ав лѣатѣ.
 Мерс-аѣ елѣ пѣн' ла зпѣ локѣ,
 Ш' аѣ апринсѣ зпѣ таре фокѣ
 Дн тѣжлокълѣ кодрѣлѣ,
 Ла фѣлтѣна Корѣлѣ.
 Мъна 'н сінѣ елѣ днї вѣга
 Ла нефратѣ се зїта . . .
 Inimaї се деспика!
 „— Драциї меї, осташиї меї,
 Пѣшпорї вігежї de змеї!
 Стациї пе локѣ ши оспѣтациї
 Ши ла змѣре вѣ кѣлкациї.
 Еѣ акасѣ 'мї амѣ зїтатѣ
 Палощѣлѣ челѣ ротїлатѣ
 Пе-о тасѣ верде-арѣкатѣ.“
 Дуапої елѣ аѣ порнїтѣ,
 К' зпѣ воїникѣ с'аѣ днтьлнїтѣ,
 К' зпѣ воїникѣ кѣ калѣлѣ мїкѣ:
 „— Норокѣ взпѣ, тѣлѣрѣ воїникѣ!
 Че весте de знде виї?
 — Дакѣ вреї, Doamne, с'о штиї?
 Де алтѣлѣ тотѣ ар фї взпѣ;
 Де тїне нїчї кѣтѣ нѣї взпѣ! . .
 Татѣлѣ тѣѣ деар' аѣ прѣдатѣ
 Ши тѣндра 'ци аѣ арѣкатѣ
 Днтр' зпѣ локѣ адѣнкѣ ши латѣ!“
 Крѣшорѣ-аѣ лѣврѣматѣ
 Ши дін гърѣ-аѣ кѣвентатѣ:
 „— Na, воїниче, калѣлѣ меѣ
 Ши се'лѣ дѣчї ла татѣлѣ меѣ.
 Де-а 'нгрѣва знде сѣптѣ еѣ?
 Съ 'ї снѣї, тѣ, кѣ еѣ т'амѣ дѣсѣ

Не талѣлѣ апеї, дн сѣсѣ,
 Ши кѣ 'н анѣ т'амѣ свѣрлїтѣ
 Ла копїла че.амѣ ївїтѣ!“

II.

Татѣлѣ сѣѣ деар'аѣ свѣлатѣ!
 Днтрѣгѣ лавѣлѣ аѣ сѣпатѣ,
 Л'аѣ сѣпатѣ ши л'аѣ сѣкатѣ
 Ши копїїї 'ши аѣ афлатѣ . . .
 Амѣndoї днтьрѣципациї,
 Пе нѣсїпѣ лѣчїѣ кѣлкациї,
 Кѣ косїде гѣлѣвоїре
 Ши кѣ феде рѣтеоаре . . .
 Ла вїсерїкѣ 'ї аѣ дѣсѣ.
 Дн ракле тѣндре 'ї аѣ нѣсѣ,
 Ши пе дѣнѣлѣ аѣ зїдїтѣ
 Дн алтарѣ, ла рѣсѣрїтѣ;
 Пе еа 'н тїндѣ, л' а сѣїндїтѣ!
 Ши дін елѣ, фратѣ, аѣ ешїтѣ
 Зпѣ врадѣ тѣндрѣ, кѣтїнатѣ,
 Пе вїсерїкѣ плекатѣ
 Ши дін еа о вїшпоарѣ
 Тїперїкѣ, тѣлѣдиоарѣ,
 Че дін зїорї ши пѣлѣ ' 'н сѣарѣ
 Пе вїсерїкѣ с'о 'нтїнсѣ
 Ши кѣ врадѣлѣ с'о кѣпрїнсѣ!

 Тѣлѣ, Doamne, ши трѣспеште!
 Тѣлѣ 'н чїне дїспѣрѣдеште
 Тѣлѣ 'н чїне дїспѣрѣдеште
 Дѣлчеа драгостѣ 'н фокатѣ
 Де-зпѣ фѣчїорѣ ши de о фатѣ!

Din сзта печесїгате днтьрѣзіѣтѣ. — —